

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА**

**ПРОГРАМА  
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ  
(третій освітньо-науковий рівень)  
з дисципліни “Іноземна мова (англійська)”  
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»  
спеціальність 051 Економіка**

Черкаси  
2023

## ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Загальні положення .....	4
3. Вимоги до навичок та вмінь в мовленнєвій діяльності .....	5
4. Характер навчального мовного матеріалу .....	7
5. Структура вступного іспиту.....	10
6. Критерії оцінювання знань.....	11
7. Список рекомендованої літератури .....	12

## 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Законом України «Про вищу освіту», постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 “Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)”, Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів, затверджених МОН, та Правил прийому до Університету передбачено складання вступниками до аспірантури вступного іспиту з однієї з іноземних мов (за вибором Вченої ради ВНЗ в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти). Володіння іноземними мовами, як засобом соціального спілкування є невід’ємною частиною суспільного розвитку нашого часу. Геополітичне положення та сучасний економічний стан України, сусідство з Європейським Союзом, а також процес інтеграції в Європу вимагають володіння іноземними мовами, як обов’язкового компонента вищої освіти. В Україні якість освіти сучасного аспіранта як майбутнього фахівця пов’язана із необхідністю оволодіння іноземними мовами, що сприятиме мобільності українських аспірантів у Європі та має відповідати міжнародним нормам щодо основних компетентностей висококваліфікованого фахівця.

## 2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма вступного іспиту зорієнтована у своїх вимогах на практичне володіння іноземною мовою, на використання її як засобу отримання та обміну необхідною інформацією. Програму розроблено відповідно до Правил прийому до Університету, затверджених Вченою радою Університету та призначено особам, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень магістра з відповідних спеціальностей і які вступають до аспірантури. Вступники до аспірантури повинні демонструвати високий рівень професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетентності як складника діяльної компетентності (рівень B2). Професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетентність включає знання, навички і вміння, які забезпечують кваліфіковану професійну діяльність у приватній, суспільній, професійній та освітній сферах спілкування іноземною мовою в багатонаціональному суспільстві, а також знання щодо застосування невербальних засобів спілкування (формули, графіки, жести, міміка) у міжкультурній комунікації. Професійно орієнтована комунікативна компетентність включає володіння іноземною мовою для професійних цілей (на рівні B2), а саме: вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх, усно спілкуватися у професійному, академічному і загальнокультурному середовищах, писати деталізовані тексти різного спрямування, слухати та конспектувати лекції; готувати та проводити презентації та семінари. Мовна компетентність передбачає володіння кандидатом орфографічними, лексичними, фонетичними,

граматичними та стилістичними нормами сучасної іноземної мови. Мовленнєва компетентність охоплює рецептивні та продуктивні вміння. До рецептивних умінь належать аудіювання та читання. До продуктивних умінь належать говоріння (монологічне та діалогічне), письмо та переклад. Рівень володіння іноземною мовою вступників має бути не нижче рівня B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій Ради Європи з питань мовної освіти.

Вступний іспит з англійської мови до аспірантури має на меті визначення рівня підготовки вступників з англійської мови та подальше спрямування навчання англійській мові в аспірантурі з огляду на актуальність інтеграції освітньої системи України у європейський та світовий освітній простір та потребу в підвищенні рівня знань аспірантами іноземних мов і навичок активної роботи з міжнародними базами наукової інформації. Програма вступного іспиту засвідчує перехід від навчання володінню англійською мовою до її практичного застосування, до використання її як засобу отримання та обміну необхідною інформацією.

Програма відображає конкретні характеристики рівнів практичного володіння англійською мовою та встановлює мінімум навчального матеріалу для розвитку передбачених навичок та умінь мовленнєвої діяльності.

Практичне володіння англійською мовою передбачає демонстрування високого рівня сформованості функціональної, мовної та мовленнєвої компетенцій.

**Функціональна компетенція** включає володіння іноземною мовою для академічних цілей, а саме: вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх; слухати та конспектувати лекції; готувати та проводити презентації та семінари.

**Мовна компетенція** передбачає володіння вступником орфографічними, орфоепічними, лексичними, фонетичними, граматичними та стилістичними нормами сучасної англійської мови.

**Мовленнєва компетенція** охоплює рецептивні та продуктивні вміння. Вступник до аспірантури повинен брати участь в усному спілкуванні іноземною мовою в обсязі, передбаченому програмою матеріалу.

### **3. ВИМОГИ ДО НАВИЧОК ТА УМІНЬ В МОВЛЕННЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Складовими мовленнєвої діяльності є рецептивні та продуктивні вміння. До рецептивних умінь належать читання та аудіювання.

#### **ЧИТАННЯ**

Вступник до аспірантури повинен вміти:

– виконувати різні види робіт з оригінальною літературою з фаху залежно від поставлених завдань, що полягають у розумінні змісту й

отриманні різноманітної інформації з оригінального джерела, що прочитано;

- читати й розуміти тексти загальнонаукового та професійно орієнтованого характеру;

- володіти всіма видами читання (вивчаючим, ознайомлювальним, переглядовим і пошуковим);

- читати без словника із швидкістю 200-250 друкованих знаків за хвилину (обсяг матеріалу для одноразового контролю – 900 друкованих знаків);

- читати за допомогою галузевого словника із швидкістю не менш, ніж 150 друкованих знаків за хвилину (обсяг матеріалу для одноразового контролю – не менш, ніж 1000 друкованих знаків за одну академічну годину);

- робити висновки й умовиводи на основі переробки отриманої інформації.

## **АУДІЮВАННЯ**

Під час проведення аудіювання вступник до аспірантури повинен розуміти:

- запитання екзаменаторів;

- короткі висловлювання й коментарі екзаменаторів;

- основний зміст і деталі аудіотекстів;

- пожвавлену розмову носіїв мови;

- повідомлення й оголошення на конкретні та абстрактні теми, мовлення яких є нормативне;

- нормативне мовлення, яке здебільшого зустрічається в суспільному, професійному або академічному житті, і визначати погляди і ставлення мовця так само добре, як зміст інформації;

- інформацію з засобів масової інформації про суспільно-політичне життя держави.

До продуктивних умінь належать говоріння, письмо та переклад.

## **МОВЛЕННЯ**

*Монологічне мовлення:*

- представляти себе;

- володіти мовленнєвим етикетом повсякденного й професійного спілкування;

- володіти всіма видами монологічного мовлення (інформування, пояснення, уточнення тощо);

- проводити презентації;

- робити коротке непередготовлене повідомлення з тематики, визначеної екзаменатором;

- виступати на конференціях з доповідями та повідомленнями.

### **Діалогічне мовлення:**

- починати бесіду, вести та завершувати її;
- вести бесіду, демонструючи елементи розпиту, пояснення, висловлення власної думки і т. ін.
- уміти встановлювати контакти у ситуаціях повсякденного, професійного та наукового спілкування (контакти по телефону, обмін інформацією / дискусія / диспут у ході семінарів, конференцій тощо).

### **ПИСЬМО**

Вступник до аспірантури повинен вміти реалізовувати на письмі комунікативні наміри:

- писати зрозумілі, детальні тексти на ряд знайомих тем у межах своєї сфери інтересів, узагальнюючи й оцінюючи інформацію та аргументи з певної кількості джерел;
- писати чіткі, детальні описи дійсних або уявних подій чи вражень, виділяючи зв'язки між думками у вигляді чіткого зв'язного тексту і дотримуючись прийнятих умовностей відповідного жанру;
- писати твір з послідовно розгорнутою аргументацією, належним чином підкреслюючи значущі думки;
- продукувати чітке, змістовне, об'ємне писемне мовлення з належним послідовним плануванням та розбивкою на абзаци;
- писати анотації;
- писати тези / доповіді;
- використовувати правила написання слів та пунктуації, проте може спостерігатися вплив рідної мови;
- фіксувати потрібну інформацію в ході спілкування / аудіювання.

### **ПЕРЕКЛАД**

Під час проведення перекладу матеріалу вступник до аспірантури повинен вміти:

- працювати з двомовним та одномовним словниками;
- вибрати з двомовного словника відповідні українські або іншомовні еквіваленти;
- давати адекватний переклад на основі розпізнавання синтаксичної структури речення.

## **4. ХАРАКТЕР НАВЧАЛЬНОГО МОВНОГО МАТЕРІАЛУ**

### **Правила читання**

Для розвитку навичок і умінь читання вступник до аспірантури повинен у галузі орфоєпії володіти на рівні автоматизму вимовою всіх звуків англійської мови до міри, що забезпечує можливість для вступника зрозуміти промовлений текст.

Вступник до аспірантури повинен також володіти автоматизмом паузації на основі синтагматичного ділення речення, зв'язністю сприйняття і відтворення синтагм і основними інтонаційними контурами.

### **Граматичний мінімум**

Структура речення в англійській мові у порівнянні зі структурою речення в українській мові. Розповідне, питальне та заперечне речення. Типи питань.

Дієслово. Допоміжні, питальні та смислові дієслова.

Спосіб (дійсний, умовний, наказовий). Система часів.

Активний і пасивний стан. Особливості використання і перекладу пасивного стану. Узгодження часів.

Умовний спосіб. Емфатичні конструкції.

Функції дієслів: to be, to have, to do, will, should, would. Функції дієслів із закінченням – ing, – ed.

Іменник. Утворення множини. Присвійний відмінок.

Артикль.

Займенник (загальні відмінності). Особові, присвійні, вказівні займенники. Незначні займенники some, any і заперечний займенник no. Кількісні займенники many, any, few. Неозначно-особовий займенник one. Три функції one. Підсилювальні і зворотні займенники.

Прикметник. Прислівник. Ступені порівняння.

Чисельник. Кількісні та порядкові чисельники. Дріб. Читання формул, хронологічних дат, позначень часу.

Ознаки підрядних речень: додаткових, означальних, умовних; ознаки сполучникового і безсполучникового підпорядкування; ознаки речень, що виділяють; ознаки часових форм дієслів в Present, Past, Future Indefinite; Present, Past Continuous; Present, Past Perfect активного і пасивного стану і їх значення. Шляхи перекладу Passive.

Ознаки безособових форм дієслів: ознаки простих форм інфінітиву, герундію, прислівників I і II в реченні і значення цих форм. Розрізнення граматичної омонімії.

Ознаки безособових форм дієслова і їх значення. Інфінітив. Складні інфінітивні форми і їх співвідношення з формою присудку. Ознаки інфінітива в функції правого визначення і його значення.

Ввідні дієслова (see, hear, know, want...) як ознаки тричленної дієслівної конструкції з інфінітивом і її значення. Ввідний елемент (is said, is known, seem ...) як ознака суб'єктного інфінітивного звороту (He is said to arrive soon) і його значення.

Ознаки модальності to be + Infinitive, to have + Infinitive, ~should + Infinitive.

Модальні дієслова з перфектним інфінітивом.

Найуживаніші суфікси, префікси англійської мови наукової літератури та їх значення. Основні суфікси іменників, прикметників, дієслів, прислівників.

Мінімум для оволодіння читанням передбачає подальшу автоматизацію вказаних явищ; основні випадки виразу модальності і використання форм умовного способу підмови даного фаху.

### **Лексичний мінімум**

Лексичний мінімум має складати не менш ніж 2500 слів і словосполучень, включаючи загальнонаукову і спеціальну лексику наступної тематики: моделі та методи дослідження проблем економічної теорії, моделі та методи програмно-цільового управління економічними системами, прогнозування тенденцій і показників розвитку економічних систем і процесів, математичні моделі економічної динаміки, системний аналіз економічних процесів, системи підтримки прийняття рішень, методи штучного інтелекту в економіці, нові інформаційні та комунікаційні технології, системи управління базами даних і знань та ін.

У цей мінімум входить загальнонавчана термінологічна лексика з фаху, а також так званий потенційний словник, який має бути сформований у процесі навчання у вищому навчальному закладі і який складається з:

- а) інтернаціональних слів, подібних у галузі виразу і таких, що збігаються у галузі змісту в рідній та англійській мовах;
- б) відтворених похідних та складних слів, створених із знайомих морфем на основі вивчених словотворчих моделей.

Для роботи з літературою за фахом вступник до аспірантури також повинен знати найбільш вживані фразеологізми, скорочення і позначки, прийняті в цій літературі.

## **УСНЕ МОВЛЕННЯ**

### **Грамматичний мінімум**

Для оволодіння уміннями і навичками усного мовлення граматичний мінімум передбачає:

– уміння висловити думку в простому розповідному реченні (ствердження і заперечення); ставити загальні і спеціальні питання, використовуючи для цього структури як особових, так і безособових речень, у тому числі з модальними дієсловами *can, may, must*;

– висловлювати спонуку за допомогою спонукального способу, а також конструкції з дієсловом *let*;

– використовувати для опису конструкції *There is (There are)*. Ці граматичні структури мають бути відтворені вступником до аспірантури в мовленні на рівні автоматизму.

Для виразу думки в мовленні вступник до аспірантури повинен володіти навичками використання артиклів, створення форм множини та однини іменників, безприменникового та применникового виразу граматичних стосунків, використання основи іменника в якості означення, створення ступенів порівняння прикметників і прислівників, створення порядкових числівників, форм особових присвійних займенників, форм



Present Past, Future Indefinite; Present Continuous, Present Perfect Active; Past Indefinite Passive.

Розвиток навичок аудіювання передбачає оволодіння також формами пасивного стану в Present Indefinite, інфінітивом у функції обставини, простою формою герундія, сполучниковими підрядними реченнями. Передбачається також оволодіння підрядними реченнями додатку, означення, обставин та умов дійсного способу.

Навчальні мовні ситуації, у яких використовується лексичний і граматичний матеріал, групуються відповідно до тематики, що вивчається, і зв'язані з темою «Спеціальність вступника» і проблемами, що висвітлені в текстах для читання.

### **Активний лексичний мінімум**

Активний лексичний мінімум має складати не менш ніж 1200 слів і словосполучень.

## **5. СТРУКТУРА ВСТУПНОГО ІСПИТУ**

### **ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА**

1. Read, translate and summarize text 1.
2. Render the article from the English newspaper into Ukrainian.
3. Speak on the topic; speak on the area of your future research in economy.

### **ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ**

Вступний іспит з англійської мови до аспірантури передбачає декілька частин і містить низку завдань різних рівнів складності, націлених на перевірку рівня сформованості мовної та комунікативної компетенцій вступника.

#### **Частина I. Мовна компетенція**

**Блок 1. Читання.** Завдання, що пропонуються вступникам до аспірантури, спрямовані на перевірку рівня сформованості компетенції в читанні на основі роботи над текстом економічної спрямованості, а саме: детальне розуміння змісту прочитаного, вміння встановлювати значення лексико-граматичних одиниць на основі контексту, знання засобів організації дискурсу.

**Блок 2. Письмо.** Завдання, що пропонуються вступникам до аспірантури, перевіряють рівень володіння нормами сучасного писемного мовлення, здатність успішно виконувати комунікативні завдання в письмовій формі.

#### **Частина II. Мовленнєва компетенція**

**Блок 3. Бесіда.** Метою бесіди є перевірка рівня сформованості вмінь монологічного та діалогічного мовлення з урахуванням перевірки рівня сформованості лексичної та граматичної компетенцій, а саме здатність

конструювати граматично правильні форми, використовуючи лексичні одиниці, які відповідають ситуації спілкування.

Рекомендовані теми для бесіди:

1. Launching a Business.
2. Business Talks.
3. Production and Marketing.
4. Global Economic Systems.
5. Current Economic Problems.
6. Prices and Forms of Payment.
7. Inflation.
8. Making a Contract.
9. International Markets for Commodities and Currencies.
10. Foreign Investments in Ukrainian Economy.

Рекомендовані запитання до співбесіди:

1. What is the subject of your future thesis?
2. Why have you selected the future thesis topic?
3. What is the area of your future thesis?
4. Do you have any works published in academic journals in economics?  
What are they?
5. Have you done any research work before the post-graduate study?
6. What science research conferences have you taken part in?
7. What was the topic of your qualification project in economics?

## **6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ**

**Контроль та оцінювання компетенцій вступника**

1. Читання, письмовий переклад державною мовою англomовного тексту економічної спрямованості (зі словником).
  2. Бесіда за змістом прочитаного тексту (запитання – відповідь).
  3. Усно реферування англomовного тексту державною мовою (без словника).
  4. Лексико-граматичний аналіз помилок, якщо такі є, під час перекладу.
  5. Співбесіда в межах визначеної тематики.
1. Оцінка «**відмінно**» виставляється, якщо у своїх відповідях вступник показує всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу: вміння виразно, з правильним інтонаційним оформленням читати оригінальний текст, давати його правильний переклад українською мовою; переказувати прочитаний текст, при цьому викладати події в тій самій послідовності, виділяючи основну ідею; вести бесіду з правильним фонетичним, граматичним і стилістичним оформленням мовлення; правильно, не допускаючи помилок, усно реферувати прочитану іноземною мовою статтю, вести бесіду протягом

- 3-5 хвилин на одну з тем програми, не допускаючи при цьому фонетичних і граматичних помилок; логічно викласти відповіді на питання викладача.
2. Оцінка «**добре**» виставляється, якщо під час відповідей на питання вступник показав повне знання матеріалу і засвоєння основної літератури на рівні аналогічного відтворення, вільно володіє лексичним, граматичним матеріалом, але при читанні, перекладі та усній бесіді допускає незначні фонетичні і стилістичні відхилення.
  3. Оцінка «**задовільно**» виставляється, якщо під час відповіді вступник показав недостатньо повні знання основного програмного матеріалу, але виявив здатність корегувати свою відповідь, зрозумівши виправлення, зроблені викладачем, що свідчить про розуміння помилки та посприє подальшому навчанню.
  4. Оцінка «**незадовільно**» виставляється, якщо під час відповіді вступник показав серйозні недоліки в знаннях основного матеріалу, в практичному володінні мовою, припустився серйозних помилок при відповіді на всі питання.

## 7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахов І. С. Англійська мова для аспірантів та здобувачів: посібник. Київ: ДП «Видавничий дім “Персонал”», 2008. 275 с.
2. Бабелюк О. А., Коляса О. В. Практика усного та писемного англійського мовлення: у 2 ч. – Вінниця: Нова книга, 2013.
3. Ільченко О. М. Англійська для науковців. The language for science: підруч. / О. М. Ільченко – К.: Наукова думка, 2010. – 288 с.
4. Максимчук В. М., Дудок Р. І. Англійська мова для аспірантів та науковців: підручник. Львів: Астролябія, 2012. 240 с.
5. Маркелова С. П., Яхонтова. Т. В. Academic English: Англійська мова для студентів магістерських програм університетів – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. – 220 с.
6. Мартиненко А.О. Англійська граматики в таблицях: навч. посіб. / А.О. Мартиненко. – К.: КНЕУ, 2006. –168 с.
7. Навчально-довідковий посібник з англійської мови для аспірантів /укладачі: Денисюк Н. Р., Кухарська В. Б., Плавуцька І. Р., Федак С. А.Тернопіль: Вид-во ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. 124 с.
8. Ніконова В. Г. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови: навч. посібник / В.Г. Ніконова. Вінниця: Нова Книга, 2018. - 360 с.
9. Посібник Focus on Exams/ua B2. ZNO prep. Bartosz Michalowski, Mariana Petrechko, Sam Mckean, Kris Kirby. – 48 p.
10. Brook-Hart G. Complete First. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
11. <https://www.nytimes.com/2022/07/04/business/germany-trade-deficit-exports-imports.html>